

тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 101-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (м. Вінниця, 22 трав. 2026 р.) / МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Нац. акад. правових наук України ; Харків. обл. осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України. Вінниця : ХНУВС, 2026. С.65-69.

2. Завидняк А. В. Доступ до адміністративного правосуддя в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 1. С. 218-222. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.01.41>.

3. Яцина В.Б. Відшкодування шкоди, завданої російською збройною агресією в порядку цивільного судочинства: основні виклики та способи подолання. *Проблеми цивільного права та процесу* : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 101-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (м. Вінниця, 22 трав. 2026 р.) / МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Нац. акад. правових наук України; Харків. обл. осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України. Вінниця : ХНУВС, 2026. С.293-298.

4. Кирдан Б.В., Кличков А.О. Відшкодування (компенсація) шкоди фізичній особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення внаслідок військових дій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 134-137. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/28>.

5. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду. Справа № 308/9708/19, провадження № 61-18782св21 від 14 квітня 2022 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104086064>.

6. Кройтор В.А. Компенсація за знищені об'єкти нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 4. С. 122-129. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.04.20>

7. Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011 № 3674-VI (у редакції Закону України від 21.12.2022 № 2883-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>

8. Постанова Верховного Суду від 20.06.2024 у справі № 216/5657/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120065557>.

9. Кирдан Б.В., Кашперський Р.В. Процесуальні особливості розгляду і вирішення справ щодо відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок збройної агресії російської федерації проти України. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2026. № 1. С.881-894. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2026-1\(43\)-881-894](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2026-1(43)-881-894)

КУЧЕР Віталій Орестович,

кандидат юридичних наук, доцент

завідувач кафедри загальноправових дисциплін

факультету № 1

Львівський державний університету

внутрішніх справ,

м. Львів

**ПОНЯТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ РЕКОДИФІКАЦІЇ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА**

Власність посідає важливе місце як у приватному житті людини, так і в суспільних відносинах загалом. Інститут власності є однією з фундаментальних основ функціонування, стабільності та розвитку суспільства і держави.

Власність вважається основою суспільного ладу, і тому не випадково інститут права власності виступає як центральний інститут будь-якої правової системи [1, с. 64].

В умовах рекодифікації цивільного законодавства важливе значення має оновлення нормативних положень щодо права власності, що є важливим кроком на шляху до сучасної європейської моделі регулювання майнових відносин. Це не просто технічна зміна правових норм, а формування нової філософії цивільного права.

Як зазначає О. Сафончик, норми інституту права власності забезпечують реалізацію власниками прав володіння, користування належним їм майном, закріплених у Конституції та інших законах України. Аналіз українського законодавства про власність дає підстави для висновку про те, що воно відповідає положенням «Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод» [2, с. 86].

Стаття 1 Першого протоколу до Конвенції зазначає: «Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права» [3].

Поняття власності у контексті Конвенції та протоколів до неї є досить широким. «Власність» у розумінні Конвенції та Першого протоколу до неї – це автономне явище, яке жодним чином не пов'язане із національним його розумінням та має тлумачення незалежне від національного [4, с. 10; 5, с.372-373]. Право мирно володіти своїм майном, яка закріплена у Конвенції є найширшою міжнародною гарантією. Вона фокусується не на понятті права власності, а на тому, що держава не має права безпідставно в це право втручатися.

Як зазначають Майданик Р.А. та Зубар В.М., проект книги 3 ЦК «Право речове» відображають сучасний загальноєвропейський підхід щодо розуміння речового права як системи положень про речі, володіння, загальні положення про речеві права, право власності та обмежені речеві права [6, с. 27].

Проект ЦК № 15150 від 09.04.2026 [7] у ст. 400 розкриває поняття права власності через категорію «панування над річчю»: «Право власності є *повне панування особи над річчю* у межах, встановлених цим Кодексом та/або іншим законом». Таке поняття права власності створює ризик звуження цього поняття.

Стаття 316 ЦК України під правом власності розуміє право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб.

У наведеній нормі законодавець акцентує увагу саме на юридичній природі права власності як абсолютного речового права, що характеризується: самостійністю; виключністю; незалежністю від волі інших осіб; нормативно гарантованою можливістю здійснювати правомочності щодо речі.

Чинний ЦК виходить із класичної цивілістичної конструкції, відповідно до якої право власності є не фактичним станом панування над річчю, а юридично забезпеченим речовим правом.

Використання категорії «панування» у визначенні права власності не є саме по собі помилковим, оскільки така термінологія відома римському праву. Категорія «панування над річчю» у римському праві використовувалася для характеристики як права власності, так і володіння; ці інститути мали різну юридичну природу та чітко розмежовувалися.

Як і будь-яке панування над річчю через володіння, *dominium* визнавався пануванням над річчю «в цілому», тобто було нероздільним (*in solidum*) і повним [8, с. 148].

Термін «панування над річчю» в проекті ЦК використовується для розкриття інших юридичних конструкцій. Через панування над річчю законодавець розкриває зміст посідання. «Посіданням є здійснення особою фактичного контролю над річчю, що забезпечує їй можливість ефективно панувати над нею, безвідносно до наявності у цієї особи юридичного титулу на річ. Посідання охоплює здійснення фактичного контролю безпосередньо або через іншу особу» (ст. 568 проекту ЦК).

Таким чином, через категорію «панування над річчю» у проекті ЦК одночасно розкривається право власності та посідання як фактичний контроль над річчю. Унаслідок цього відбувається змішування юридичного (власності) та фактичного (посідання) панування.

В правовій доктрині сформувалися три підходи до з'ясування правової природи права володіння, а саме: володіння як фактичний стан; володіння як право; володіння як фактичний стан, що породжує правові наслідки [9, с. 197].

Як зазначає право володіння в цивільному праві розглядається як суб'єктивне право власника та як окреме речове право володіння чужим майном [10, с. 20].

Зазначене вище формулювання створює ризик звуження поняття права власності, оскільки право власності починає сприйматися не як самостійне абсолютне речове право. Якщо право власності розглядати насамперед як «панування над річчю», може сформуватися хибне уявлення, що власність є лише найбільш повною формою фактичного контролю над річчю.

Це ускладнить правозастосування цивільного законодавства та потенційно може створювати передумови для судових помилок, коли суди надаватимуть надмірне значення фактичному контролю та послаблюватимуть значення юридичного титулу.

Право власності є абсолютним речовим правом, яке не залежить від фактичного володіння.

Список використаних джерел:

1. Заїка Ю. О. Інститут давності як гарантія принципу правової визначеності і захисту інтересів володільця. *Рекодифікація речового права* : збірник матеріалів XIV Міжнародного цивілістичного форуму (м. Київ, 16 травня 2025 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. С. 64-67.

2. Сафончик О. Право власності та інші речові права в контексті рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України. *Юридичний вісник*. 2022. № 5. С. 85-90.
3. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text
4. Кузнєцова Н.С. Власність як основа громадянського суспільства і демократичної держави. *Право України*. 2011. № 5. С. 4-12.
5. Мірошниченко О.А. Право власності в розумінні Європейського суду з прав людини (загальна характеристика). *Форум права*. 2013. № 2. С. 372-373.
6. Майданик Р.А., Зубар В.М. Речеве право в проекті книги 3 Цивільного кодексу України – продукт європейського права. *Часопис цивілістики*. 2025. Вип. 59. С. 14-29.
7. Проект Цивільного кодексу України № 15150 від 09.04.2026 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69837>
8. Калюжний Р.А., Вовк В. М. Римське приватне право : підруч. К. : «МП Леся», 2014. 240 с.
9. Беешу С. Правова природа володіння. *Право України*. 2019. № 2. С. 196-206.
10. Ільків О.В. Право володіння як юридична категорія. *Юридична Україна*. 2020. № 11. С. 15-20.

ЛЕВИЦЬКА Вікторія Андріївна,

здобувач вищої освіти навчально-наукового експертно-криміналістичного інституту
Національна академія внутрішніх справ,
м. Київ

Науковий керівник:

ШАПОВАЛ Леся Іванівна,

кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри цивільного права та процесу
Національна академія внутрішніх справ,
м. Київ

СПЕЦИФІКА УКЛАДАННЯ ТА РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сім'я – це одна із найважливіших соціальних інститутів і право на шлюб належить до основоположних прав людини, гарантованих Конституцією України, Сімейним кодексом України та міжнародними актами у сфері прав людини. З початком повномасштабного вторгнення держава була змушена швидко та якісно адаптувати законодавство, запровадити спрощені та дистанційні механізми реєстрації шлюбу і поліпшити розгляд справ про розірвання шлюбу.

Актуальність теми полягає в необхідності дослідження особливостей реалізації права на шлюб та його припинення в умовах воєнного стану.